

KÁLLAI GYULA

1910. június 1. Berettyóújfalu, Bihar vármegye -
1996. március 12. Budapest

MTI/MTVA Fotóarchívum/Pap Jenő

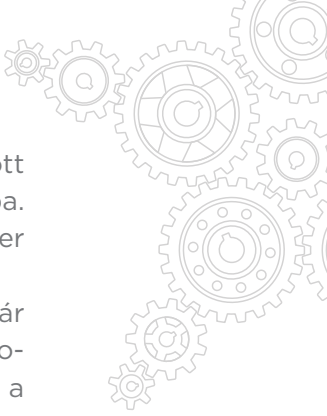
FŐBB TISZTSÉGEI

Az MKP, illetve MDP KV tagja	1945. február 22.–1951. május 22.
Miniszterelnökségi államtitkár	1945. június 15.–1945. november 23.
A Tájékoztatásügyi Minisztérium politikai államtitkára	1945. november 23.–1947. május 27.
Külügyminiszter	1949. június 11.–1951. május 12.
Népművelési miniszterhelyettes	1955. február 19.–1956. október 31.
Az MDP KV tagja	1956. július 21.–1956. október 31.
Az MDP PB tagja	1956. október 24.–1956. október 31.
Az MDP KV titkára	1956. október 24.–1956. október 31.
Az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottsága tagja	1956. november 7.–1957. június 29.
Az MSZMP IKB, illetve KB tagja	1956. november 7.–1989. október 7.
Művelődésügyi miniszter	1957. március 1.–1958. január 28.
Az MSZMP PB tagja	1957. június 29.–1975. március 22.
Az MSZMP KB titkára	1957. február 26.–1959. december 5.
Államminiszter	1958. január 28.–1960. január 15.
A Minisztertanács első elnökhelyettese	1960. január 15.–1961. szeptember 13.
A Minisztertanács elnökhelyettese	1961. szeptember 13.–1965. június 30.
A Minisztertanács elnöke	1965. június 30.–1967. április 14.
Az Országgyűlés elnöke	1967. április 14.–1971. május 12.

PÁLYÁJA

Apja, Kállai Sándor csizmadia, anyja, Kiss Eszter háztartásbeli volt. Hat testvére született, vele együtt négyen érték meg a felnőttkort.

A négy elemít – mivel édesapja hadifogsága miatt csak tízévesen kezdte el az iskolát – két év alatt végezte el, a négy polgári kijárása után pedig különbözeti vizsgával felvették a hajdúböszörményi Bocskai István Református Főgimnázium ötödik osztályába. 1930-ban érettségizett, és beiratkozott a Pázmány Péter Tudományegyetem magyar–latin szakára. 1931-ben a diáktársa, Rajk László által szervezett marxista tanulókörben ismerkedett meg a kommunista eszmével. Négy szemeszter után anyagi okokból megszakította tanulmányait, visszaköltözött Berettyóújfaluba, ahol magánórák adásával kereste a kenyerét, s budapesti mintára Zöld Sándorral és Englert Pállal

marxista tanulókört alakított. 1938-ban Zöld és Ujhelyi Szilárd felkérésére csatlakozott a Márciusi Front debreceni csoportjához, cikket írt a mozgalom *Tovább* című lapjába. (Az újságot a harmadik szám megjelenése után betiltották, s Kállait egy elhúzó per után 1941. októberben 15 nap fogházra ítélték.)

1939-től Budapesten a *Népszava* újságírójaként dolgozott, 1941-ben Mód Aladár vonta be az illegális kommunista párt tevékenységébe. Részt vett a *Népszava* háborúellenes összefogást reprezentáló 1941. évi karácsonyi számának elkészítésében és a szintén népfreontos jellegű Magyar Történelmi Emlékbizottság 1942. március 15-i demonstrációjának megszervezésében. 1942. júliusban a rendőrség letartóztatta, de nem tudták rábizonyítani kommunista mivoltát, s novemberben szabadon bocsátották. Az ország 1944. márciusi német megszállása után a *Népszavát* betiltották, s Kállai a várható retorziót elkerülendő illegalitásba vonult. 1944. szeptember elején részt vett az illegális kommunista párt központi bizottsága újjáalakításában, amely őt delegálta az antifasiszta összefogás szervezete, a Magyar Front intézőbizottságába. 1944. október 10-én Szakasits Árpáddal (a *Népszava* főszerkesztőjével) megállapodást írt alá a szociáldemokrata és a kommunista párt jövőbeli együttműködésének szabályozásáról.

Pest szovjet uralom alá kerülését követően azonnal bekapcsolódott a közéletbe, 1945. január 19-től Darvas József és Zilahy Lajos mellett a *Szabadság* című napilap szerkesztőbizottságának tagja volt (az újságot ténylegesen Barcs Sándor szerkesztette), 1945. január 21-én a Tildy Zoltán elnökletével megalakult Budapesti Nemzeti Bizottság titkára lett. 1945. februárban a budapesti (hazai) és a debreceni (emigráns) pártvezetés egyesítésekor kooptálták a Magyar Kommunista Párt Központi Vezetőségébe. 1945. áprilisban Budapesten az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagjává választották (1945. novemberben nemzetgyűlési, 1947-ben és 1949-ben országgyűlési képviselő lett). 1945–1949 között – átfedésekkel – több kormányzati és pártfunkciót is ellátott: 1945. júniustól a Miniszterelnökség adminisztratív, 1945. júliustól politikai államtitkára, 1945. november és 1947. május között a Tájékoztatásügyi Minisztérium politikai államtitkára volt. 1946. szeptembertől 1948. decemberig az MKP, illetve – a Szociáldemokrata Párt beolvasztását (1948. június) követően – a Magyar Dolgozók Pártja KV Sajtóosztályát vezette. 1947. szeptemberben a Sajtóosztály mellett megkapta az Értelmiségi Osztály irányítását is. 1948. novemberben az akkor felállított Kultúrpolitikai Osztály, valamint – Szakasits Árpád államfő mellé – a Köztársasági Elnöki Hivatal vezetőjének nevezték ki.

1949. júniusban addigi tisztségeiből felmentve, a már bebörtönzött Rajk László utódként, külügyminiszternek tették meg. 1951. április 20-án őt is letartóztatták (miniszteri tisztétől május 12-én, párttagságától május 22-én, parlamenti mandátumától június 25-én fosztották meg), s a Kádár János és társai per harmadrendű vádlottjaként koholt vádak alapján 1951. december 18-án első, 1952. december 26-án másodfokon is 15 év fegyházbüntetésre ítélték. Többszöri próbálkozás után 1953. augusztusban, vélhetően Gerő Ernő utasítására, engedélyt kapott rá, hogy levelet írhatson Rákosi Mátyásnak, amelyben tételesen cáfolta az ellene felhozott vádakot. A beadvány célba ért, a PB 1954. március 24-i ülésén döntöttek a Kádár János és társai ügy felülvizsgálatáról, ezzel kezdődtek meg a rehabilitációs eljárások. 1954. május 29-án büntetését félbeszakítva szabadult, s az 1954. július 22-i perújítási tárgyaláson vádlott-társaival (Kádár, Donáth Ferenc, Haraszi Sándor) együtt minden vádpont alól felmentették. Július 28-án visszavették a pártba, s elfogadta a kárptólul felajánlott posztot, a Népművelési Minisztérium Kiadói Főigazgatóságának vezetését, majd 1956. februárban a népművelési miniszterhelyetteséget. 1956. júliusban Rákosi Mátyás első titkár leváltásakor ismét KV-tag és – kormányzati funkcióját megtartva – a KV Kulturális Osztályának vezetője lett. A forradalom kirobbanása miatt október 23-áról 24-ére virradó éjjelen megtartott KV-ülésen a Politikai Bizottság és a KV Titkárságának tagjává választották, az október 28-án felállított elnökségbe már nem fért bele.

Az 1956. november 4-i intervenció után az elsők között csatlakozott Kádár János-hoz, bekerült a széthullott MDP utódként létrejött Magyar Szocialista Munkáspárt legfőbb döntéshozó szerveibe, az Ideiglenes Intéző Bizottságba és az Ideiglenes Központi Bizottságba. (1957. júniustól Politikai Bizottság és Központi Bizottság). Részt vett az IKB 1956. december 2–5-i ülésén elfogadott, a Kádár-rendszer ideológiai alapját képező, az „ellenforradalom” okairól szóló határozat megszüvegezésében.

1957. januárban a Nagy Imre-csoport tagjainak „szondázása” céljából a romániai Snagovba utazott (azért rá esett Kádár választása, mert az odahurcoltak között több régi barátja – Ujhelyi, Losonczy Géza, Szilágyi József – volt). Hazatérve az Ideiglenes Központi Bizottság január 29-i ülésén – Kádárral valószínűleg egyeztetve – először vetette fel Nagy Imre és társai jogi felelősségre vonásának lehetőségét. Ezen a fórumon Nagy Imrével kapcsolatban megjegyezte: „Semmiben nem érzi magát hibásnak, az intézkedéseket helyesnek tartja, és arra hivatkozik, hogy a munkásság, a diákság követelése volt a szovjet csapatok kivonulása. [...] Idéztem beszédét, melyben kb. az van, hogy a szovjet csapatok megtámadták a törvényes magyar kormányt, csapataink harcban állnak velük, a kormány a helyén van. Mondtam, hogy ez tisztára az ellenforradalom bátorítása és a harcra való felszólítás.”

A keményvonalasok egyik prominenseként 1957. februárban beválasztották a KB akkor felállított Titkárságába, ideológiai és kulturális KB-titkárként ő felügyelte a KB Agitációs és Propaganda Osztályát, a Tudományos és Kulturális Osztályt és a Népszabadság szerkesztőségét (valamint a Csongrád, a Hajdú-Bihar és a Szabolcs-Szatmár megyei pártbizottságot), ezen kívül 1957. márciustól művelődésügyi, 1958. januártól államminiszterként a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányának is tagja volt. 1957. március 5-én a párt egyházpolitikáját és az egyházak elleni megtorlás irányait megvitatató IIB-ülésen az egyházak elleni keményebb fellépést sürgette: „Vannak itt javaslatok arra nézve, hogy letartóztatásokat kell csinálni. Én ezt javaslom. [...] Kezdjük a katolikusokkal, ezt majd meg fogják tudni a reformátusok is, és tudják, mihez tartják magukat. A fegyverrejtegető vagy más nyíltan ellenséges papokat természetesen nemcsak a katolikus, hanem a többi felekezeti egyházakból is le kell tartóztatni.”

A renitens írotársadalom megregulázására 1957. áprilisban feloszlattatta az írószövetséget, felfüggesztette az újságíró-szövetség működését; felelősség terheli a megtorló és példastatuáló íróperekért. 1958–1961 között ő töltötte be az MSZMP elméleti folyóiratának, a *Társadalmi Szemlé*nek a főszerkesztői tisztét, 1958. januárban – 1945 előtti szerepére és kapcsolatrendszerére való tekintettel – megválasztották a Hazafias Népfront Országos Tanácsa elnökének, 1958. novemberétől pedig újra országgyűlési képviselő volt.

1959. decemberben az MSZMP VII. kongresszusán (a számozásnál a folytonosságra utalva figyelembe vették a KMP, az MKP és az MDP kongresszusait is) kimaradt a KB Titkárságából, s 1960. januárban a Minisztertanács első elnökhelyettesévé, 1961. júliusban elnökhelyettesévé nevezték ki. 1965. június 30-ától 1967. április 14-ig a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány (Minisztertanács) elnöke volt. Kormányfősége idején folytatódott a gazdaságirányítási rendszer átalakításának előkészítő munkálatai, de az „új gazdasági mechanizmus” bevezetése már utóda, a reformok keresztülvitelében aktív szerepet játszó Fock Jenő nevéhez fűződik. 1967. április és 1971. május között az Országgyűlés elnöke volt. A Politikai Bizottságból 1975. márciusban került ki. Nyugdíjasként 1989. márciusig a Hazafias Népfront Országos Tanácsának elnöke, az MSZMP 1989. október 7-i feloszlásáig a KB tagja, 1989. október 23-i megszűnéséig pedig az Elnöki Tanács tagja (a testületbe 1967. áprilisban választották be) és egészen az 1990. évi első szabad választásokig parlamenti képviselő maradt.

Kikkel tartson a föld népe? Szociáldemokrata Párt, [Budapest], [1940].
A magyar függetlenségi mozgalom, 1936–1945. Szikra Kiadó, Budapest, 1948.
A szocialista kultúráért. Gondolat Kiadó, Budapest, 1958.
Szocializmus és kultúra. Beszéddek, cikkek, előadások. Gondolat Kiadó, Budapest, 1962.
Szocializmus, népfront, demokrácia. Beszéddek, cikkek, interjúk, megemlékezések, 1962–1971. Kossuth Kiadó, Budapest, 1971.
Szabadságunk születése. Válogatott cikkek, tanulmányok és beszéddek az 1938–1948 közötti időszak fontos kérdéseiről. Gondolat Kiadó, Budapest, 1973.
A múlttól a jelennek. Válogatott cikkek és tanulmányok a 30-as évek haladó mozgalmairól. Kossuth Kiadó, Budapest, 1976.
Helyünk a világban. Cikkek, beszéddek. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1977.
A magyar népfront négy évtizedéről. Magvető Kiadó, Budapest, 1977.
Életem törvénye. Visszaemlékezések. Kossuth Kiadó, Budapest, 1980.
Két világ határán. Visszaemlékezések. Kossuth Kiadó, Budapest, 1984.
Megkésett börtönnapló. Visszaemlékezések. Kossuth Kiadó, Budapest, 1987.

FORRÁS

A Kádár János és társai ügy felülvizsgálati perének jegyzőkönyve. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára 2.1. VIII/1-a (V-150322/2)

IRODALOM

Izsák Lajos–Pölskei Ferenc–Romsics Ignác–Szerencsés Károly–Urbán Aladár: *Magyarország miniszterelnökei, 1848–1990.* Cégér Kiadó, Budapest, 1993. 214–216.
Jónás Károly–Villám Judit: *A Magyar Országgyűlés elnökei, 1848–2002.* Argumentum Kiadó, Budapest, 2002. 377–382.
Bölgöny József–Hubai László: *Magyarország kormányai, 1848–2004.* Ötödik, bővített és javított kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004. 357–258.
Az 1947. szeptember 16-ra összehívott Országgyűlés almanachja. 1947. szeptember 16.–1949. április 12. Főszerkesztők: Marelyn Kiss József, Vida István. Szerkesztette Horváth Zsolt és Hubai László. Magyar Országgyűlés, Budapest, 2005. 186–188.